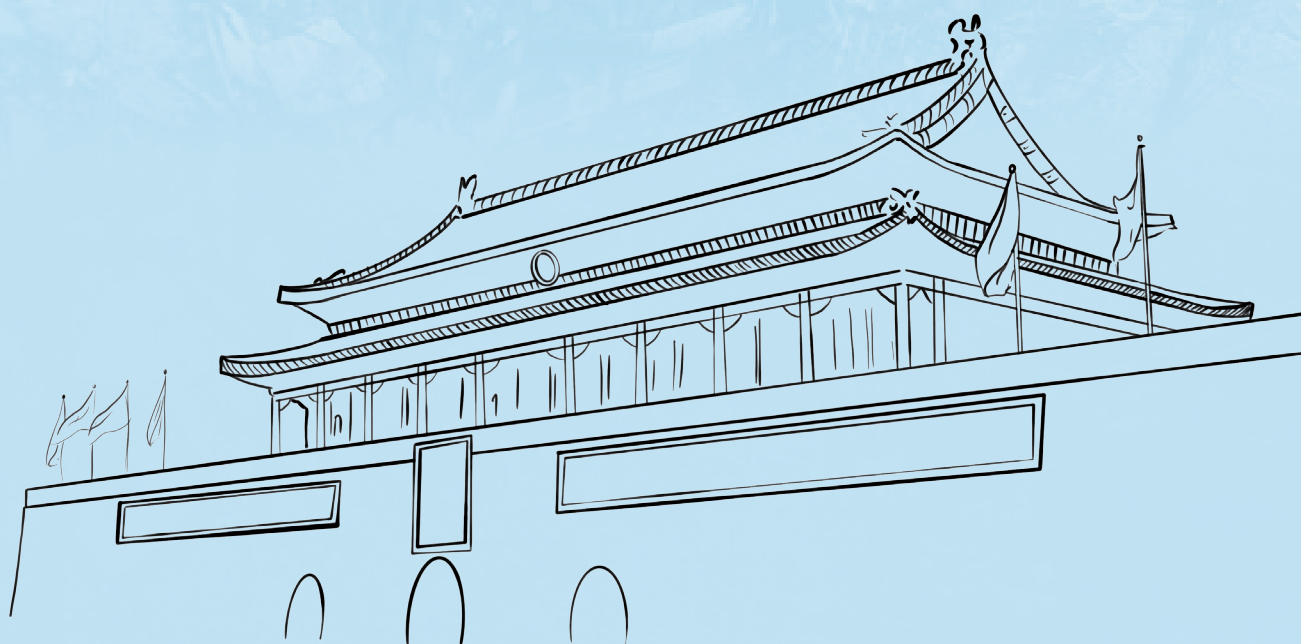

ЧИ ВИГРАЄ КИТАЙ ВІД РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ?

Центр «Нова Європа»
Київ

Аналітичний
коментар

ЧИ ВИГРАЄ КИТАЙ ВІД РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ?

Леонід ЛІТРА,
старший аналітик
Центру «Нова Європа»

Київ, 2022

РЕАКЦІЯ КИТАЮ НА ВТОРГНЕННЯ РОСІЇ ДО УКРАЇНИ

Реакція Китаю на російське вторгнення в Україну 24 лютого не була несподіванкою. Як і раніше, Пекін продовжував політику оголошеного нейтралітету і закликав до дипломатії. КНР також утрималася від засудження Росії і навіть відмовилася назвати вторгнення «вторгненням», згадавши, що Кремль має «легітимні безпекові занепокоєння», до яких потрібно поставитися серйозно. У той же час, під час голосування в Генеральній Асамблеї ООН за засудження російського вторгнення, Китай був серед 35 країн, які утрималися. Пекін також зазначив, що підтримує територіальну цілісність і суверенітет України. Проте публічно Китай дуже скромно коментував російську агресію, що викликало критику з боку багатьох країн, які закликали Китай вдатися до більш рішучих дій для дипломатичного врегулювання.

Навіть після двох тижнів вторгнення міністр закордонних справ Китаю оцінював відносини з Москвою як «міцні», додаючи, що Китай і Росія «завжди зберігатимуть стратегічну спрямованість і неухильно просуватимуть наше всеосяжне стратегічне партнерство координації для нової ери».¹

Оскільки російський блицкриг провалився, і стало зрозуміло, що війна, ймовірно, переросте у тривале протистояння, а Захід запровадив санкції проти Росії, Пекін почав реагувати на нові реалії. Не змінюючи

риторики щодо російсько-української війни, китайські державні фінансові установи помалу дистанціювалися від Росії.

**Не змінюючи риторики
щодо російсько-української
війни, китайські державні
фінансові установи помалу
дистанціювалися від Росії.**

Це, серед іншого, стосується Банку Китаю та Промислово-комерційного банку Китаю, які обмежили фінансування закупівлі російських товарів.² Інші фінансові установи під керівництвом Китаю, такі як Азійський банк інфраструктурних інвестицій, призупинили свою роботу в Росії та Білорусі на знак протесту проти вторгнення.³ Така стратегія має на меті переконатися, що Китай не може допомогти Росії уникнути санкцій і таким чином поставити під загрозу її доступ «до ключових західних експортних ринків і міжнародної фінансової системи, орієнтованої на долар США».⁴

Тривала російсько-українська війна також має наслідки для китайської економіки. Китайський імпорт із Росії величезний: в основному нафта і газ, а також інші товари та сировина, зокрема метали.⁵ Ціни зросли від початку вторгнення і можуть зрости ще більше, якщо війна триватиме.

¹ China's balancing act on Russian invasion of Ukraine explained, <https://theconversation.com/chinas-balancing-act-on-russian-invasion-of-ukraine-explained-178750>

² As Russia's isolation grows, China hints at limits of friendship, <https://www.aljazeera.com/economy/2022/2/28/as-russias-isolation-grows-china-hints-at-limits-of-friendship>

³ AIIB Statement on war in Ukraine, <https://www.aiib.org/en/news-events/news/2022/AIIB-Statement-on-war-in-Ukraine.html>

⁴ As Russia's isolation grows, China hints at limits of friendship, <https://www.aljazeera.com/economy/2022/2/28/as-russias-isolation-grows-china-hints-at-limits-of-friendship>

⁵ Will China Try to Stop Russia's War in Ukraine?, <https://time.com/6157160/china-stop-russias-war-in-ukraine/>

Водночас і Україна, і Росія є основними постачальниками сільськогосподарської та харчової продукції, зокрема кукурудзи та пшениці. ООН вже передбачала, що війна може спровокувати зростання цін на продукти харчування на 20%.⁶

Війна проти України також є уроком, за яким Китай пильно спостерігає, аби з'ясувати, наскільки функціональними є західні санкції. Китай багато разів заявляв, що він виступає проти будь-яких санкцій, навіть у випадку з вторгненням Росії. Водночас Китай оцінює вплив нинішніх санкцій та власну вразливість до санкцій, якщо він сам коли-небудь потрапить під санкції Заходу.

РОСІЙСЬКА НАДІЯ НА РУКУ ДОПОМОГИ ВІД КИТАЮ

Китай є єдиною країною зі значним економічним обсягом, яка може допомогти Росії уникнути санкцій. США першими повідомили, що Росія звернулася до Китаю з проханням надати підтримку, в тому числі військову, щоб Кремль подолав економічні та військові труднощі через вторгнення в Україну. Згідно з повідомленнями в медіа, Росія попросила про економічну допомогу – ознака того, що санкції вже діють – і військове обладнання – ознака того, що вторгнення в Україну пов'язане з труднощами Росії, і тому Москва відчайдушно шукає альтернативи. Імовірно, Росія потребує

безпілотники, бронетехніку, ракети «земля-повітря» та сухпайки для солдатів.⁷

І США, і ЄС публічно попередили, що володіють інформацією про те, що Росія звернулася до Китаю з проханням про підтримку, включно з військовою допомогою

І США, і ЄС публічно попередили, що володіють інформацією про те, що Росія звернулася до Китаю з проханням про підтримку, включно з військовою допомогою. Обидві сторони також попередили, що запровадять санкції щодо Китаю, якщо Пекін допомагатиме Росії. Це дуже ризикований крок для Китаю, оскільки обсяги його торгівлі з США та ЄС у десять разів більші, ніж з Росією. У 2021 році товарообіг Китаю з Росією становив 147 мільярдів доларів, з США – 756 мільярдів доларів, а з ЄС – 828 мільярдів доларів.⁸ У той же час компанії США та ЄС надали Китаю вкрай необхідні інвестиції та доступ до технологій, які є важливими для збільшення могутності Китаю. Більше того, за нинішніх західних санкцій проти Росії Китаю вже вдалося перемогти – Пекіну буде легше купувати дешеві російські енергоносії, які Росія навряд чи продасть іншим споживачам.

Китайські чиновники відкинули претензії США та ЄС і назвали їхні повідомлення

⁶ UN agency warns Ukraine war could trigger 20% food price rise, <https://www.reuters.com/world/un-agency-warns-ukraine-war-could-trigger-20-food-price-rise-2022-03-11/>

⁷ US tells allies China signalled openness to providing Russia with military support, <https://www.ft.com/content/52ea7aab-f8d1-46b6-9d66-18545c5ef9b9>

⁸ Will China Try to Stop Russia's War in Ukraine?, <https://time.com/6157160/china-stop-russias-war-in-ukraine/>

дезінформацією, додавши, що ніколи не чули про такі запити від Росії. Наразі незрозуміло, наскільки точною є інформація про російський запит і готовність Китаю допомогти Росії. Однак, враховуючи точні дані розвідки США щодо агресії Росії в Україні, ці дані можна вважати доволі достовірними.

Деякі російські джерела оцінювали запит Росії як правдоподібний, але зауважували, що переговори Москви та Пекіна з цього приводу відбулися до того, як Путін почав вторгнення в Україну, тому його не слід розглядати як надзвичайну військову підтримку. Ймовірно, така підтримка може включати обладнання (дрони, ракети «земля-повітря», бронетехніку та обладнання, пов'язане з розвідкою). Якщо це станеться, то війна може затягнутися, оскільки на здобуття навичок із використання китайського обладнання можуть піти місяці, перш ніж Росія зможе його використовувати. Це знову ж таки показує, у якому розпачі перебуває Росія, якщо вона звертається до Китаю з проханням про військову підтримку, а також починає вербувати добровольців у Сирії чи інших країнах.

Серйозність ситуації підтвердила семигодинна зустріч між радником США з національної безпеки Джейком Салліваном і головою канцелярії комісії Центрального комітету Комуністичної партії Китаю у закордонних справах Яном Цзечі. Вже кілька разів американські чиновники згадували, що спроба Китаю допомогти Росії уникнути масштабних санкцій призведе до відповідних наслідків і вторинних санкцій.

Загалом, Китай здатен допомогти Росії пом'якшити вплив західних санкцій. Деякі кроки неможливо зробити в

обхід санкцій, однак до дечого Китаю може вдатися, не порушуючи санкцій, наприклад фінансування банками імпорту енергоносіїв.⁹ Більше того, як повідомлялося, у Китаю вже є свого роду посібник щодо пом'якшення санкцій для Росії без їх серйозного порушення. Це вже було апробовано у випадку з Іраном¹⁰ та Північною Кореєю¹¹, яким Пекін допомагав у пом'якшенні впливу санкцій.

Китай здатен допомогти Росії пом'якшити вплив західних санкцій.

Чим довше триватиме війна, тим Китаю дедалі складніше буде не приймати одну зі сторін. Президенту Сі доведеться вирішити, чи буде він приєднуватися до Заходу та чинитиме тиск на Росію, чи він вирішить кинути виклик Заходу і протягнути руку допомоги Путіну. Суто економічно Китаю не вигідно надавати будь-яку допомогу Росії, оскільки це поставить на карту власні фінансові інтереси Пекіна. Більше того, оскільки російське вторгнення стає дедалі більш жорстоким із великою кількістю жертв серед цивільного населення, китайські лідери розуміють, що перед Китаєм постане серйозна репутаційна проблема, якщо він вирішить допомогти Росії. Пекін буде затаврований як спільник Москви, якщо Китай стане на бік Росії.

⁹ China's balancing act on Russian invasion of Ukraine explained, <https://theconversation.com/chinas-balancing-act-on-russian-invasion-of-ukraine-explained-178750>

¹⁰ China, with \$400 billion Iran deal, could deepen influence in Mideast, <https://www.nytimes.com/2021/03/27/world/middleeast/china-iran-deal.html>

¹¹ North Korea defies sanctions with China's help, UN panel says, <https://www.theguardian.com/world/2020/apr/18/north-korea-defies-sanctions-with-chinas-help-un-panel-says>

Однак вибір Китаю набагато складніший, аніж просто підрахунок економічних втрат від переходу на чийсь сторону. Пекін, імовірно, усвідомлює, що реакція Заходу буде суворою, якщо він підтримає Росію. Це, у свою чергу, поставить під загрозу тривалі зусилля Китаю із перетворення на домінуючу світову потугу. Якщо Китай не підтримає Росію і таким чином сприятиме краху Москви, то він сам може стати наступним.

ЯКА РОЛЬ КИТАЮ У ПОМ'ЯКШЕННІ НАСЛІДКІВ ВІЙНИ?

Наразі Україні може здаватись, що Китай стає на її бік і намагається маргіналізувати свою співпрацю з Росією, яка була «стійкою» на початку війни. Проте Пекін не сигналізує про те, що обіймає чийсь сторону, хоча певні зміни, безперечно, є. Найбільш видимою зміною є заявлена готовність Китаю виступати посередником між Києвом і Москвою. У той же час повторення певних російських пропагандистських наративів про те, що в напруженості винні США і НАТО, не дає Пекіну міцних повноважень для посередництва.

Китай продемонстрував певне дистанціювання від Росії, оскільки останню звинувачують у військових злочинах, і їй доведеться зіткнутися з серйозними економічними труднощами через санкції Заходу. Тож, з огляду на потенційні репутаційні втрати, Пекін не хоче, щоб його вважали поплічником

російської агресії. При цьому економічний колапс Росії через санкції – не в інтересах Китаю. Китаю потрібна стабільність, особливо перед наступним з'їздом партії восени, який має переобрати Сі на новий термін. Тому варіант допомогти Росії уникнути економічного і навіть військового колапсу залишається для Пекіна відкритим.

Можливо, ця думка перебільшена, однак позиція Китаю може стати поворотним моментом у російській агресії проти України. Китай може втратити набагато більше, оскільки він економічно та політично зростає, а Росія занепадає. На перший погляд, судячи із заяв Пекіна та Москви, може здатися, що вони мають дуже схожий порядок денний, втім зі стратегічної точки зору мотивація їх дій різна. Китай прагне стати провідною наддержавою, а Росія бореться за те, щоб залишитися у лізі наддержав.

Китай прагне стати провідною наддержавою, а Росія бореться за те, щоб залишитися у лізі наддержав.

Тому Китай якомога довше уникатиме участі у війні. З одного боку, він значною мірою буде дотримуватись санкцій, введених проти Росії, щоб уникнути вторинних санкцій. З іншого боку, в описі подій Китай часто використовуватиме російські наративи. Це означає, що Китай використовуватиме мантру про своє посередництво, щоб уникнути прийняття чиєїсь сторони та обмежити заподіяння шкоди своїм інтересам. Китай може грати цю самопризначену роль доти, поки ситуація радикально не зміниться.

Війна, яку розв'язала Росія, не несе багато переваг для Китаю. У будь-якому випадку вона матиме негативний вплив на економіку та репутацію Китаю, якщо той не стане на бік Заходу.

Війна, яку розв'язала Росія, не несе багато переваг для Китаю. У будь-якому випадку вона матиме негативний вплив на економіку та репутацію Китаю, якщо той не стане на бік Заходу. Водночас Китай матиме більший і дешевший доступ до російських природних ресурсів, який Пекін неодмінно використає для того, щоб ще більше узалежнити Росію.

ПРО ЦЕНТР «НОВА ЄВРОПА»

Центр «Нова Європа» (ЦНЄ) заснований у 2017 році як незалежний аналітичний центр. Попри новий бренд, він базується на досвіді команди, яка разом працює з 2009 року (раніше в рамках Інституту світової політики). Аналітики Центру «Нова Європа» стали впізнаваними, адже запропонували якісний аналітичний продукт із питань зовнішньої політики України та безпеки в регіоні, поєднавши його з активними та ефективними зусиллями з адвокатування.

Бачення Центру «Нова Європа» максимально наближене до бачення майбутнього Української держави більшістю громадян: Україна повинна бути інтегрованою в Євросоюз і НАТО. Під інтеграцією ми вбачаємо не стільки формалізоване членство, скільки запозичення найкращих стандартів і практик для фактичної належності України до євроатлантичного ціннісного простору.

Докладніше про Центр «Нова Європа»: neweurope.org.ua

 <http://neweurope.org.ua/>
 info@neweurope.org.ua
 <https://www.facebook.com/NECUkraine/>
 https://twitter.com/NEC_Ukraine